

Agenda för hälsa och välbefinnande

Sammanfattning av åtgärdsförslag

Vi står inför stora utmaningar i vården, samtidigt som den internationella konkurrensen om medicinsk forskning och företagande ökar.

Sverige är mitt uppe i ett paradigmskifte för sjukvården. Tack vare forskning och utveckling inom till exempel precisionsmedicin, kan vi få bättre diagnostik, effektivare behandlingar, färre vårdskador, ökad överlevnad och kortare sjukhusvistelser.

För att vi ska kunna dra nytta av framstegen krävs omställningar på flera områden parallellt med långsiktiga investeringar. Sverige måste erbjuda en miljö som har effektiva strukturer för samverkan mellan vård, akademi och industri, med stark patientmedverkan. Det måste finnas framgångsrik forskning och en sjukvård som effektivt implementerar ny kunskap.

Sverige behöver ligga i framkant i utveckling av ändamålsenliga ramverk för etik, betalningsmodeller, regulatoriska frågor och datasäkerhet. I likhet med jämförbara länder behöver Sverige ha en nationell handlingsplan för lagring, samling, delning och användning av hälsodata.

Medlemmarna i Agenda för hälsa och välbefinnande har under ledning av Forska!Sverige arbetat fram åtgärdsförslag för att förbättra förutsättningarna för medicinsk forskning och dess tillämpning. Vi utgår från följande mål:

Excellent forskning och utbildning

– en förutsättning för välfärd och konkurrenskraft.

En kvalitetsdriven vård med patienten i fokus

– ett väl fungerande system som gör att patienten får del av innovationer.

Ett internationellt konkurrenskraftigt näringslivsklimat

– som lockar både små och stora företag att bedriva forskning, utveckling och produktion i Sverige.

En nationell struktur för forskning och kvalitetsutveckling

– som underlättar insamling, användning och delning av data för att förbättra hälsa.

Läs rapporten: www.forskasverige.se/Agenda2019

Besök Forska!Sveriges hemsida: www.forskasverige.se

Twitter: [@forskasverige](https://twitter.com/forskasverige) [#forskasverige](https://twitter.com/forskasverige)

Excellent forskning och utbildning – en förutsättning för välfärd och konkurrenskraft

1.1 Förändra struktur och underlag för statens stöd till forskning vid lärosäten

Både politiker och allmänhet är överens om att det är mycket viktigt att Sverige fortsätter stärka sin position som kunskapsnation. Dessvärre har flera länder passerat oss, både vad gäller finansiella satsningar på forskning och forskningskvalitet. Det är avgörande för framtida välfärd och konkurrenskraft att finansieringen stärks och att ett antal strukturella förändringar genomförs.

Vi föreslår att fokus läggs på att

- stärka den statliga finansieringen av forskning.
- öka investeringarna i forskningsinfrastruktur.
- se över nuvarande och framtida kompetensförsörjning.
- utveckla förutsättningar för en ledarskapsmodell för svenska högskolor där framåtriktat ledarskap förenas med kollegial struktur för forskarinitierad forskning.
- utveckla riktlinjer för utlysningar av konkurrensutsatta anställningar.
- utveckla en incitamentsstruktur som stimulerar mobilitet och samverkan.
- stärka förutsättningarna att dra nytta av EU:s forskningsprogram genom strategiska satsningar.
- stärka förutsättningarna för samverkansforskning och innovationsprocesser inom life science-området.

1.2 Justera meriteringssystemet inom vård och akademi

Forskning och utveckling är nödvändigt för att öka vårdkvaliteten och minska vårdkostnaderna. I dag finns det negativa incitament för vårdgivare att engagera sig i forskning.

Vi föreslår att regeringen bidrar till att meriteringssystemet justeras för att bland annat skapa implementerings- och kommersialiseringsincitament inom vård och akademi. Det inkluderar medverkan i grundutbildning. En justering av meriteringssystemet bör ske parallellt på flera instanser och förslagsvis i samverkan för att få synergieffekter.

Vi föreslår också att regioner skapar tydliga incitament för hälso- och sjukvårdspersonal att arbeta med forskning, kommersialisering och kliniska studier. Det bör även tillsättas en kommitté för utformning av samverkansavtal mellan akademi, näringsliv och regioner för ökad rörlighet och delade tjänster.

1.3 Skapa karriärtjänster för klinisk forskning

Idag finns en relativt stor andel hälso- och sjukvårdspersonal som genomgått forskarutbildning, men som inte får möjlighet att använda den kompetensen. Dessa utgör en viktig resurs som är underutnyttjad och bör tas tillvara.

Vi föreslår att regeringen ger Utbildningsdepartementet och Socialdepartementet i uppdrag att skapa ett program med karriärtjänster för disputerad hälso- och sjukvårdspersonal anställda av regioner.

Ett sådant program gynnar inte bara forskning och vård utan skapar dessutom ett klimat för att implementera goda idéer, vilket medför positiva och långsiktiga samhällsekonomiska aspekter. Karriärtjänstprogrammet är även viktigt för att motverka den dåliga återväxten av forskande hälso- och sjukvårdspersonal vid klinikerna idag.

1.4 Stärk förutsättningarna för kliniska studier

Klinisk forskning är en förutsättning för metodutveckling och kvalitetsdrivet förbättringsarbete inom hälso- och sjukvården. Därför är det allvarligt att utrymmet för kliniska studier minskar. Till exempel har antalet startade kliniska läkemedelsprövningar mer än halverats mellan år 2004 och år 2017.* Sverige har därmed gått miste om ekonomiska värden och möjligheter till förbättrad utveckling inom hälso- och sjukvården.

Vi föreslår att regeringen ser över "Kliniska Studier Sveriges" situation för att identifiera huruvida ett tydligare uppdrag kan underlätta genomförandet av det arbete som krävs för att stärka kliniska studier i Sverige nationellt. Vidare föreslår vi att regeringen påskyndar beslutsprocesserna vad gäller genomförda etikutredningar och ger Läkemedelsverket möjlighet att utföra sitt uppdrag utan att kostnaderna för att få utföra kliniska studier (inklusive rådgivning och ansökningar) i Sverige höjs.

*LIF (2018) FoU-enkät

En kvalitetsdriven vård med patienten i fokus – ett väl fungerande system som gör att patienten får del av innovationer

2.1 Kräv utvärdering av behandling, utbildning, fortbildning och forskning

Hälso- och sjukvårdens uppdrag omfattar behandling, forskning och undervisning. Dessvärre rapporteras att det är svårt att få utrymme inom hälso- och sjukvården för forskning och undervisning. Detta är allvarligt eftersom kunskapsutveckling och implementering är en förutsättning för vård av hög kvalitet

Vi föreslår att regeringen ger socialdepartementet, i samarbete med utbildningsdepartementet, i uppdrag att utveckla och genomföra en konkret plan för utvärdering och uppföljning av behandling, utbildning, fortbildning och forskning inom hälso- och sjukvården, där precisionsmedicin, ökad användning av hälsodata och digitalisering är särskilt viktiga perspektiv. Utvärderingen ska även bedöma framtidsbehovet.

2.2 Inför nya modeller för implementering, värdering och finansiering

De medicinska framstegen går snabbt framåt och i nuläget finns det produkter på marknaden och under utveckling med förhoppning om att vara botande. Sverige har möjligheter att ligga långt framme i utvecklingen, både vad det gäller forskning, utveckling och vård, men det kräver nya utvärderingsmekanismer för diagnostik och behandlingar. Gällande implementering av precisionsmedicin är en av utmaningarna avsaknaden av riktlinjer.

Vi föreslår att regeringen

- skapar en delegation med uppdrag att:
 - se över implementation och kombination av olika delar av omics samt högupplöst avbildning inom precisionsmedicin,
 - utvärdera precisionsmedicin i samverkan med Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV), centren inom Genomic Medicin Sweden (GMS), Analytic Imaging Diagnostics Arena (AIDA), regionerna och andra relevanta aktörer och
 - samordna framtagandet av kriterier för ordnad introduktion av precisionsmedicin.
- ger GMS i uppdrag att driva processer för att implementera genomikdelen inom precisionsmedicin i samarbete med kunskapsstyrning inom regionerna.
- låter TLV:s temporära medicinteknikuppdrag, som har kopplats till SKL:s pilotverksamhet för ordnat införande av medicinteknik, bli permanent. Ta intryck av, samt förtydliga vissa delar av SKL:s förslag.
- ger TLV ett utvidgat uppdrag att utveckla prissättnings- och betalningsmodeller i samarbete med regionerna och näringslivet.
- förtydligar Läkarteknikverkets uppdrag som tillsynsmyndighet med ansvar för en effektiv implementering av förordningar, tydliga regelverk och "best practice" för att stödja validering och certifiering.

2.3 Utveckla och harmonisera vårdens ersättningsystem

Ersättningar har en viktig roll i att säkerställa en jämlik och behovsstyrd vård av hög kvalitet. Det är inte motiverat, varken medicinskt eller ekonomiskt, att ersättningsmodellerna väsentligt skiljer sig mellan regioner på det vis de gör idag. Ersättningsmodeller bör bidra till att främja forskning, medicinsk kvalitet och effektivitet med utgångspunkt från patientens perspektiv.

Vi föreslår att regeringen verkar för en justering av ersättningsmodeller i regionerna för att främja forskning, innovation, hälsa, utbildning och fortbildning. Socialdepartementet bör vidare ta beslut om ett minimum av kriterier som ska uppfyllas i regionernas ersättningsmodeller, i syfte att åstadkomma en harmonisering av ändamålsenliga modeller.

En nationell struktur för forskning och kvalitetsutveckling – som underlättar insamling, användning och delning av data för att förbättra hälsa

3.1 Utveckla och genomför en nationell handlingsplan för hälsodata

För att minska den administrativa bördan i hälso- och sjukvården och samtidigt öka både patientsäkerhet och vårdkvalitet krävs en kraftsamling för arbetet med nationell samordning av hälsodata. Patienter, vårdgivare, forskare och företag måste få bättre möjlighet att bidra till insamling, användning och delning av data, och det måste ske på ett etiskt, säkert och strukturerat sätt. Det finns dock en rad olika faktorer som leder till att den stora potentialen med samlade hälsodata inte tas till vara fullt ut i Sverige, såsom avsaknad av interoperabilitet mellan olika system och brister vad gäller standarder.

Vi föreslår bland annat att regeringen

- beslutar om en nationell handlingsplan för lagring, insamling, delning och användning av hälsodata, samt långsiktiga resurser för utförandet av planen.
- ger en juridisk organisation ett långsiktigt uppdrag och resurser att utveckla och förvalta ett ramverk för hantering av lagring, insamling, delning och användning av hälsodata.
- säkerställer långsiktig finansiering och fortsatt samordning i pågående projekt inom precisionsmedicin, så att permanenta strukturer etableras för precisionsmedicin som en integrerad och naturlig del av vården.
- säkerställer att alla vårdutförare får krav på, och ersättning för, att samla in, använda och dela patientdata, samt inkludera uppföljningsdata av individuella hälsoresultat enligt nationella kravspecifikationer.
- ger Svenska institutet för standarder (SIS) ett tydligt uppdrag för standardiseringsarbetet med hälsoinformatik.

Vi föreslår även att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag

- förstärka arbetet med att ta fram standardiserade koder och tar fram kravspecifikationer på in- och utdata.
- följa upp vårdutförarnas leverans av vårddata.
- Överväga behoven av infrastruktur, kompetensutveckling samt logistik och organisationsförändring över landet, i sitt uppdrag kring vårdutveckling för högspecialiserad vård.

3.2 Uppdatera det regulatoriska ramverket

I Sverige hämmas utvecklingen av synkroniserad hälsodata av rådande lagverk. Det krävs justeringar av lagar för att värna patientens rätt att få sin data använd. Ett regelverk som gör det möjligt för aktörer att samla, dela och använda hälsodata, samtidigt som individers integritet skyddas, är i själva verket en grundläggande förutsättning för att Sverige ska kunna utveckla och dra nytta av alla fördelar som synkroniserad hälsodata för med sig.

Vi föreslår bland annat att regeringen

- ser över lagar som förhindrar lagring, användning och delning av data.
- adresserar frågan om vem som äger data och medgivande till delande av data samt hur känsliga data ska hanteras.
- säkerställer landets IT-säkerhet.
- ger lämplig organisation i uppdrag att ackreditera kommande analysmetoder för hälsodata.
- ger lämplig organisation i uppdrag att certifiera appar och andra verktyg, som kan användas för att dela hälsodata.

3.3 Utöka satsningen på nationella databanker, biobanker och kvalitetsregister

En bidragande faktor till svensk hälso- och sjukvårdskvalitet har varit det långsiktiga arbetet med att följa och jämföra vårdens resultat som bedrivs inom ramen för de nationella registren. Men, det finns en avsaknad av register i vissa områden och i en del register är kvaliteten eller täckningsgraden låg.

Vi föreslår att regeringen tar beslut om lagförslag från utredningarna *Framtidens biobanker* och *Rätt att forska*. Vi föreslår också att stat och regioner lägger 250 miljoner vardera i en utökad satsning till nationella databaser, biobanker och kvalitetsregister. Medlen ska vara kravställda med att registren kopplas upp med ett interoperabelt system enligt den nationella handlingsplanen. Medlen ska vidare prioriteras utifrån vetenskaplig produktion och kvalitet och möjlighet att få ut data i realtid.

Ett internationellt konkurrenskraftigt näringslivsklimat - som lockar både små och stora företag att bedriva forskning, utveckling och produktion i Sverige

4.1 Stimulera forskning och utveckling i företag

Att Sverige är attraktivt för life science-företag har stor betydelse för både arbetstillfällena, exportintäkter, kunskapsbas och vårdutveckling. I konkurrensen med andra länder spelar ekonomiska villkor stor roll.

Vi föreslår att regeringen gör en översyn av skattereglerna med fokus på att

- se över och stärka lättnaderna i beskattningen av personaloptioner.
- utvidga expertskatten.
- utvidga omfattningen av den nuvarande skattelättnaden med sänkta arbetsgivaravgifter för företag som arbetar med FoU.
- kombinera skattelättnader för FoU-intensiv verksamhet med lägre nivå på bolagsskatten.
- lätta på begränsningarna i företags rätt att behålla avdragsrätten för tidigare förlustavdrag, vid inträde av nya finansörer.

4.2 Utveckla specialiserade forsknings- och behandlingscentra

En mer samlad kompetens kring olika sjukdomar kan driva forskningen framåt avsevärt, stärka utvecklingen av forskningsresultat via samarbete mellan företag, hälso- och sjukvård, akademi och patienter, kan leda till nya behandlingsmetoder som ger patienten bättre vårdkvalitet. Att skapa fler ledande forskningsmiljöer är också ett sätt att öka Sveriges attraktivitet i den hårdnande internationella konkurrensen om life science-företag.

Specialiserade center utgör ett viktigt verktyg för att skapa kompetenta miljöer för forskning och innovation och ökar möjligheten att attrahera företag till Sverige. Vi föreslår att regeringen tar beslut om att utveckla och finansiera ett antal specialiserade forsknings- och behandlingscentra.

4.3 Säkerställ tillgång till kapital för små växande företag

Företag som arbetar med komplexa projekt och långa utvecklingstider möter stora utmaningar, inte minst med att hitta finansiering. Statligt stöd har i vissa skeden en viktig roll att spela för att attrahera privat kapitalinvestering i små företag med tillväxtpotential för att hjälpa dem över trösklar i utvecklingen.

Vi föreslog i vår rapport år 2015 att regeringen skulle presentera en plan för statliga, långsiktiga, hållbara och förutsägbara medel till små växande företag genom hela processen.

Riksdagen beslutade år 2016 om en ny struktur för statens riskkapitalinsatser. Det är viktigt att strukturen blir effektiv och tar hänsyn till life science-företagens förutsättningar. Vi bidrar med ett antal förslag i frågan.

4.4 Stärk innovationsupphandlingen

Innovationsupphandling är en process som främjar utveckling och införande av nya lösningar, vilket i sin tur skapar tillväxt och arbetstillfällen i Sverige. Idag är dessvärre innovationsupphandling inom, till exempel hälso- och sjukvården, bristfällig.

Vi föreslår att regeringen ger Finansdepartementet i uppdrag att i samarbete med Näringsdepartementet utveckla en nationell handlingsplan för innovationsvänlig upphandling, innovationspartnerskap och upphandling av innovation. Denna handlingsplan bör skapas i samråd med nyckelaktörer såsom myndigheter, regioner, kommuner och företag. Den nationella handlingsplanen bör omfatta tydliga mål, samt incitament för kommuner och regioner att uppnå målen.